

RELIGION 7-9

Besök gärna
www.capensis.se

CAPENSIS FÖRLAG AB

INTRODUKTION TILL RELIGIONSKUNSKAP

Ett annat namn på ämnet religionskunskap på högstadiet skulle kunna vara livsåskådningskunskap. Kursplanen i religionskunskap handlar nämligen inte bara om religion utan också om andra sätt att se på livet.

Att ange tiden

I den här boken används inte f.Kr. (före Kristus) och e.Kr. (efter Kristus). För de kristna är Jesus Kristus Guds son, men det är något som judar, muslimer, hinduer, buddhister och ateister inte håller med om. Vi har därför valt att använda begreppen f.v.t. (före vår tideräkning) och e.v.t. (efter vår tideräkning) för att ange årtal.

Frågan om vad som är mest lämpligt att använda, f.Kr./e.Kr. eller f.v.t./e.v.t., handlar också om att undervisningen i den svenska skolan ska vara neutral. Undervisningen ska bygga på vetenskap, inte på trosuppfattningar.

Stort eller litet g?

Ska gud skrivas gud eller Gud? I boken skrivs Gud när kristendomens, judendomens och islams Gud nämns. Det är som att skriva Allah, vilket är gudens egenamn.

Inom hinduismen och buddhismen skrivs gudar-nas namn med stor bokstav. Gud skrivs som gud när gudsbegreppet diskuteras i allmänhet.

Religionsämnets innehåll

I Sverige undervisade lärarna förr i tiden om kristendomskunskap. Några av oss författare fick till och med sjunga en psalm i början av skoldagen.

Idag är det bestämt av riksdagen att den svenska skolan ska vara helt neutral. Det gäller även friskolor som drivs av religiösa samfund.

Ämnet och undervisningen anses idag vara alldeles neutrala och ingen livsåskådning anses mer rätt eller mer sann än någon annan.

Kristendomen är en del av svensk historia

Sverige kristnades för ungefär 1000 år sedan. Sveriges historia har genom åren påverkats mycket av kristendomen. Det finns många kristna traditioner som går långt tillbaka i tiden. Det förklarar varför kristendomen får större utrymme i kursplanen än andra livsåskådningar.

Varför religionskunskap i skolan?

Alla som går i svensk skola ska läsa religionskunskap. Det finns inga undantag. Kunskap om olika livsåskådningar är mycket viktig för att förstå sig själv och andra. Okunskap kan leda till intolerans och konflikter. Det gäller både i skolan och i hela världen. Religionsämnet erbjuder stora möjligheter att diskutera frågor som inte har några enkla svar.

ÖVERSIKT AV NÅGRA SEKULÄRA OCH RELIGIÖSA LIVSÅSKÅDNINGAR SOM FINNS BESKRIVNA I BOKEN

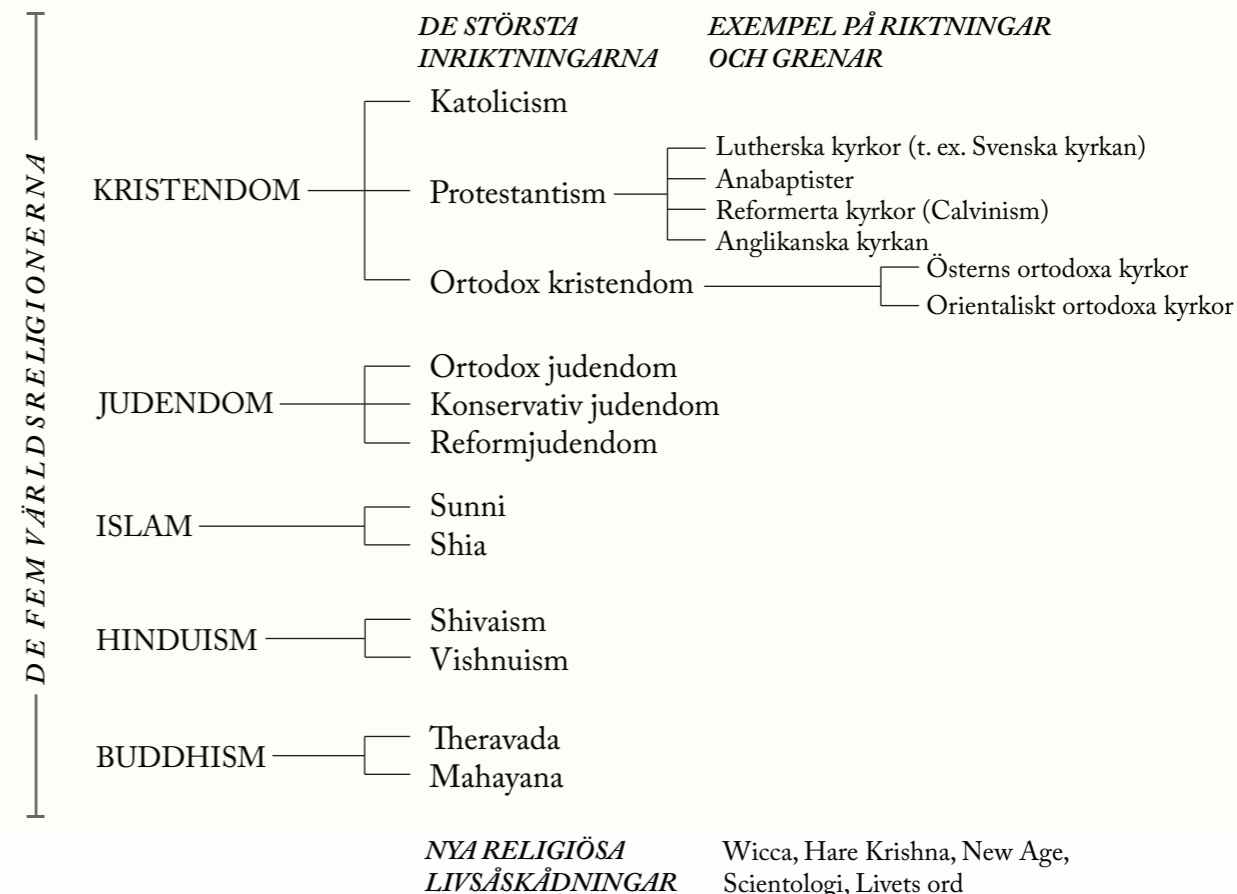
SEKULÄRA LIVSÅSKÅDNINGAR

SEKULÄR HUMANISM
EKOSOFI

HEDONISM
EXISTENTIALISM

NATURALISM
(ATEISM)

RELIGIÖSA LIVSÅSKÅDNINGAR

INNEHÅLL

LIVSÅSKÅDNINGAR	9	Ord och begrepp	55	Hinduismens historia	94	RELIGION OCH SAMHÄLLE	121
Övning: Livsåskådning	12	Frågor till texten	55	Ord och begrepp	97		
KRISTENDOMEN	14	Buddhismens urkunder	56	Frågor till texten	97	KRISTENDOMEN I SVERIGE	122
De tre syskonreligionerna	15	Centrala tankegångar inom buddhismen	57	Buddhismens historia	98	Kyrka och samhälle under medeltiden	123
Kristendomens urkund	16	Övning: Öva sig i lycka	58	Ord och begrepp	99	Kyrkan och socknen	124
Centrala tankegångar inom kristendomen	18	Centrala tankegångar i ett buddhistiskt liv	60	Frågor till texten	99	Reformationen i Sverige påbörjas under 1500-talet	125
Treenigheten	19	Ord och begrepp	61	Sammanfattning av världsreligionerna	100	En tro och en kyrka från 1600- till 1700-talet	126
Jesus - Guds son	20	Frågor till texten	61			Upplysningen - kyrkans makt minskar	128
Centrala tankegångar i ett kristet liv	22	VÄRLDSRELIGIONERNA I DAGENS SAMHÄLLE	62	NYA RELIGIÖSA RÖRELSE, NYRELIGIOSITET OCH PRIVATRELIGIOSITET	102	Religionsfrihet och sekularisering	129
Ord och begrepp	23	Religioner möts i Sverige	64	Nya religiösa rörelser	103	Minoritetsreligioner i Sverige	130
Frågor till texten	24	Övning: Vem får jobbet?	64	Nya religiösa rörelser - Wicca	104	Ord och begrepp	132
Kristendomens tre inriktningar	26	Klaner och hederskultur	65	Övning: Harry Potter	104	Frågor till texten	133
Romersk-katolska kyrkan	27	Kvinnors inflytande ökar inom religionerna	66	Nya religiösa rörelser - Hare Krishna	105		
Ortodoxa kyrkan	30	Religion - sexualitet och mat	67	Nyreligiositet - New Age	106	SAMHÄLLE OCH RELIGION	134
De protestantiska kyrkorna	34	Förståelse och acceptans	68	Vem bestämmer vad som är en religion?	107	Kristna fundamentalister och vetenskap	135
Jämförelse mellan katolicism och protestantism	36	Ord och begrepp	69	Övning: Vad är en religion?	107	Befrielseologi inom katolska kyrkan	138
Ord och begrepp	36	Frågor till texten	69	Privatreligiositet	108	Religiösa regler och lagar	140
Frågor till texten	37			Ord och begrepp	108	Jämställdhet i Indien	142
				Frågor till texten	109	Ord och begrepp	143
						Frågor till texten	143
JUDENDOM, ISLAM, HINDUISM OCH BUDDHISM	38	VÄRLDSRELIGIONERNAS HISTORIA	70	SEKULÄRA LIVSÅSKÅDNINGAR	110		
Judendomens urkund	39	Övning: Nag Hammadi-texterna	70	Ateism	111	RELIGION, POLITIK OCH KONFLIKTER	144
Centrala tankegångar inom judendomen	40	Kristendomens historia	71	Övning: Ödet eller slumpen	111	Centraletik och signaletik	145
Centrala tankegångar i ett judiskt liv	42	Övning: Gudsbevis	74	Existentialism	112	Religiös fundamentalism och extremism	146
Ord och begrepp	43	Sammanfattning av kristendomens historia	76	Övning: Frihet och ansvar	112	Konflikten på Nordirland	148
Frågor till texten	43	Ord och begrepp	76	Sekulär humanism	113	Yazidierna - en kurdisk minoritet	149
Islams urkund	44	Frågor till texten	77	Övning: Centralt innehåll	113	Konflikten Israel-Palestina	150
Centrala tankegångar inom islam	45	Judendomens historia	78	Fyra viktiga områden inom sekulär humanism	114	Kriget i Syrien	152
Centrala tankegångar i ett muslimskt liv	48	Sammanfattning av judendomens historia	84	Övning: Som i USA	114	Konflikter i Burma - motstånd mot diktaturen	154
Övning: Fem plikter inom islam	48	Övning: Uttåget ur Egypten	84	Övning: Religiöst neutralt	115	Konflikter i Burma - minoriteter	155
Ord och begrepp	49	Ord och begrepp	85	Naturalism	116	Konflikten Kina-Tibet	156
Frågor till texten	49	Frågor till texten	85	Ekosofi	117	Våld mellan hinduer i Indien	157
Hinduismens urkunder	50	Islams historia	86	Hedonism	118	Det delade Cypern	158
Övning: Svastikan	50	Sammanfattning av islams historia	92	Ord och begrepp	119	Ord och begrepp	159
Centrala tankegångar inom hinduismen	51	Ord och begrepp	93	Frågor till texten	119	Frågor till texten	159
Centrala tankegångar i ett hinduiskt liv	54	Frågor till texten	93				
Övning: Fördomsfulla bilder	54						

KONFLIKTER OCH MÖJLIGHETER	160	DEN GODA MÄNNISKAN	185
Vem får plats?	161	Övning: Vattenkriget	185
Ojämslälldhet och jämslälldhet	162		
Människors lika värde	163	MÄNNISKOSYN OCH ETISKA	186
Vem eller vad är människan?	164	FRÅGOR	
Respekt och tolerans	165	Människosyn inom kristendom,	187
Ord och begrepp	166	judendom och islam	
Frågor till texten	166	Människosyn inom hinduism och	188
		buddhism	
IDENTITET OCH	167	Människosyn inom sekulära	189
LIVSFRÅGOR		livsåskådningar	
		Etiska frågor	190
LIVSFRÅGOR I POPULÄRKULTUR	168	Övning: Värde eller värdighet	191
Övning: Film-, text- och dataspelsanalys	169	Övning: Likheter och skillnader	192
Övning: Hen	169	Ord och begrepp	193
		Frågor till texten	193
IDENTITETER OCH LIVSSTILAR	170	ETISKA BEGREPP	194
Övning: Identitet	171	Övning: Dricksvatten	194
		Övning: Etiska begrepp i ett	195
RITER	172	sammanhang	
Olika slags riter	174	Övning: Respekt för levande	195
Riter förändras	176	Övning: Ansvar för klimatförändringen	197
Övning: Blomstertid	176	Övning: Dödshjälp - en mänsklig	197
Ord och begrepp	178	rättighet?	
Frågor till texten	178	Övning: Värdeladdad text	197
ETIK	179	EFTERORD: MÄNNISKANS BEHOV	198
		AV TRYGGHET OCH MENING	
TRE ETISKA MODELLER	180		
Övning: Fuska på provet	180	REGISTER	201
Konsekvensetik	181		
Övning: Förbättring av skolan	181	BILDFÖRTECKNING	204
Pliktetik	182		
Övning: Gör din plikt	182		
Sinnelagsetik	183		
Övning: Björntjänster	183		
Ord och begrepp	184		
Frågor till texten	184		

LIVSÅSKÅDNINGAR

Vilka funderingar har den här pojken från landet Bhutan om livet? Varför har han just de funderingarna?

Människor som tror att det finns en gud, flera gudar eller andra högre makter anses vara religiösa. Personer som inte tror att det finns högre makter brukar kallas icke-religiösa. Oavsett om en person anser sig vara religiös eller inte har de flesta av oss funderingar om livet.

Livsfrågor - frågor om livet

Det kan upplevas som både spännande och skrämmande att fundera på frågor om livet, så kallade livsfrågor.

- Vem är jag?
- Vad vill jag med mitt liv?
- Finns det ett liv efter döden?

Livsaskådning

Svaren som en person ger sig själv på frågorna om livet, det vill säga livsfrågorna, bygger upp den egna livsaskådningen. En livsaskådning är en människas sätt att se på livet. Livsaskådningar ger ofta svar på följande frågor.

- *Livets ursprung* Varifrån kommer allt?
- *Högre makter* Finns det en gud, flera gudar eller andra högre makter?
- *Moral* Vad är rätt och fel handlande?
- *Meningen med livet* Vem är jag? Varför finns jag? Vad ska jag göra med mitt liv?
- *Döden* Vad händer när jag dör?

KRISTENDOMENS TRE INRIKTNINGAR

Kristendomen uppstod för 2 000 år sedan. Ur den tro som uppstod bland Jesus lärjungar bildades det så småningom tre större inriktningar inom kristendomen (katolicism, ortodox kristendom och protestantism).

Kristendomen i romarriket

Romarriket fanns cirka 700 f.v.t.-476 e.v.t. När kristendomen uppstod i Jerusalem var judarnas land ockuperat av romarna. Efter flera perioder av förföljelser av kristna blev religionen slutligen tillåten i romarriket 313 e.v.t. I slutet av 300-talet blev kristendomen romersk statsreligion. Rom var till en början ett viktigt centrum för kristendomen.

Romarriket delas i väst och öst

Romarriket var mycket stort. I slutet av 300-talet delades riket i de två delarna Östrom och Västrom.

Den romersk-katolska och den ortodoxa kyrkan

Kristendomen i Västrom, med Rom som sitt centrum, utvecklades till katolicism med en romersk-katolsk kyrka. I Östrom, med Konstantinopel (nuvarande Istanbul) som centrum, växte i stället ortodox kristendom fram med en ortodox kyrka. Den definitiva delningen i en romersk-katolsk och en ortodox kyrka skedde 1054.

Den protestantiska kristendomen

På 1500-talet växte den tredje inriktningen av kristendomen, protestantism med de protestantiska kyrkorna, fram ur den romersk-katolska kyrkan. Sverige har varit ett protestantiskt land sedan kung Gustav Vasa bröt banden med den romersk-katolska kyrkan på 1500-talet.

Karta som visar kristendomens tre inriktningar i Europa. Färgval efter den största inriktningen i landet.

Kyrka betyder olika saker

Begreppet kyrka betyder olika saker.

- **Byggnad** Kyrka är namnet på byggnaden där de kristna samlas, till exempel för att fira gudstjänst.
- **Gemenskap** En annan betydelse är kyrka som en gemenskap mellan alla kristna. Begreppet kyrka betyder "det som tillhör Herren". För de kristna innebär det att kyrkan är summan av alla kristna i världen, oavsett vilken inriktning de tillhör.
- **Organisation** De kristna har organiserat sig i olika kyrkor, till exempel i Evangeliska frikyrkan, Svenska kyrkan och romersk-katolska kyrkan. Alla har i grunden samma tro, men den skiljer sig ändå lite åt. Riktningarna och grenarna som finns inom kristendomens olika inriktningar ses som olika kyrkor.

ROMERSK-KATOLSKA KYRKAN

Det finns flera ortodoxa och protestantiska kyrkor i världen, men det finns endast en romersk-katolsk kyrka.

Ordet katolsk betyder allmän, vilket innebär att den katolska kyrkan riktar sig till alla människor i hela världen. En person som tillhör den katolska kyrkan kallas för katolik. Cirka en miljard människor beräknas tillhöra den romersk-katolska kyrkan.

Det spelar ingen roll var man bor, vilket språk man talar, vilken bakgrund man har eller vilken etnicitet man har - att tillhöra den katolska kyrkan är som att tillhöra en enda stor familj.

Påven är den romersk-katolska kyrkans ledare

Ledaren för hela världens romersk-katolska kyrka är biskopen i Rom. Han kallas även påve. Påven i Rom har ansvaret att hålla samman hela den romersk-katolska kyrkan.

En av påvens uppgifter är att se till att det inte smyger sig in felaktigheter i den katolska tron. Katoliker anser att påven har den här uppgiften då han representerar Gud här på jorden.

Den romersk-katolska kyrkan har stor spridning. Katolsk kyrkobyggnad på Mauritius, Indiska oceanen.

Vatikanstaten

Påven styr över det lilla landet Vatikanstaten. Landet har cirka 800 invånare och ligger i Rom. Dess centrala plats är Peterskyrkan.

Kyrkliga uppdrag

Det finns tre kyrkliga uppdrag inom den romersk-katolska kyrkan - biskop, präst och diakon. Uppdragen får endast utföras av män.

- **Biskop** Biskopen leder kyrkans arbete inom ett större geografiskt område. Biskoparna anses vara de tolv lärjungarnas efterträdare. De tolv lärjungarna var alla män. Efter sin uppståndelse uppmanade Jesus dem att sprida hans budskap till alla människor.
- **Präst** Prästen leder gudstjänsten och det dagliga arbetet i en församling. Församlingen består av ett antal människor som prästen ansvarar för och ska leda.
- **Diakon** Diakonens uppgift är att tjäna Gud genom att hjälpa och stötta sina medmänniskor. Diakonen är prästens medhjälpare.

Jorge Mario Bergoglio valdes till påve 2013. Han tog påvenamnet Franciskus.

CENTRALA TANKEGÅNGAR I ETT MUSLIMSKT LIV

Ordet islam betyder både lydnad och underkastelse. Underkastelse inom islam innebär att lyssna till någon som man har stor respekt för. Att leva som muslim betyder att den troende dels underkastar sig Guds vilja för det egna livet och dels vill leva i fred både med andra och med Gud.

Muhammed är en förebild

Muhammed är ingen Gud och muslimer varken dyrkar eller ber till honom. Han är dock mycket viktig för de flesta muslimer då han är den främsta förebilden för hur en god muslim ska leva. Inom shiaislam är Muhammeds familj också viktiga förebilder för hur ett muslimskt liv ska levas.

Muhammed är den perfekta människan som på ett felfritt sätt har lyckats att leva som Gud vill att alla människor ska leva.

Att be är ett sätt att visa sin underkastelse inför Gud. Bild från Indonesien.

Muhammeds sunna och haditherna

För att få hjälp att leva rätt kan muslimer ta hjälp av hur Muhammed och hans tidiga följare utövade islam. Hans sätt att leva kallas för Muhammeds sunna. I haditherna, som finns nedskrivna i olika böcker, berättas det om hur Muhammed utövade islam. Inom islam förs diskussioner om hur de olika haditherna ska tolkas och vilka som ska ses som äkta berättelser.

Fem plikter

Det finns fem handlingar som Muhammed utförde när han utövade islam och som muslimer runt om i världen anser vara en plikt att utföra.

- **Trosbekännelsen (shahada)** Att uttala trosbekännelsen.
- **Tidebönen (salat)** Att be fem böner om dagen vänd mot Mecka.
- **Den religiösa skatten (zakat)** Att betala religiös skatt som sedan ges till dem som behöver hjälp.
- **Fastan (sawm)** Under månaden ramadan ska de troende avstå från mat, dryck, tobak och sexuellt umgänge medan solen är uppe. Det görs undantag för barn, gravida och sjuka.
- **Vallfärden (hajj)** De som är friska och har råd ska besöka islams heliga städer Mecka och Medina i Saudiarabien.

ÖVNING: FEM PLIKTER INOM ISLAM

Inom islam finns fem plikter som är viktiga (shahada, salat, zakat, sawm och hajj). Välj en av dem.

1. Vem utför handlingen?

2. När utförs handlingen?

3. Hur utförs handlingen?

4. Varför utförs handlingen?

ORD OCH BEGREPP I KAPITLET

Allahu akbar Gud är större.

Domedagen Dagen då människorna får stå till svars för sina handlingar och döms av Gud.

Hadither Godkända uttalanden om hur Muhammed utövade islam och handlade i olika situationer.

Islam Ordet betyder lydnad och underkastelse.

Kaba En kubformad byggnad i Mecka.

Koranen Islams urkund. Islams och muslimernas heliga skrift. Guds ord enligt muslimer.

Linjär tidsuppfattning Tiden har en början och ett slut.

Muhammeds sunna Muhammeds och hans tidiga följares sätt att leva och utföra islam.

Profet En människa som Gud har valt att meddela sitt budskap till.

Shirk Att tro att det finns någon som är lika mäktig eller något som är lika mäktigt som Gud.

Sura Ett kapitel i Koranen.

Tawhid Tanken att Gud är en odelbar enhet.

FRÅGOR TILL TEXTEN

s. 44

1. Vad heter islams och muslimernas heliga skrift?
2. Varifrån kommer Koranen?
3. Inom islam finns det två stora inriktningar. Vilka?

s. 45 - 47

4. Varför är Muhammed en förebild för många muslimer?
5. Namnge tre profeter inom islam.
6. Vem har grundat islam?

FLER ORD OCH BEGREPP

Allah Det arabiska ordet för Gud. Även kristna och judar som talar arabiska kallar sin gud för Allah.

Fem pelarna Ett ofta använt begrepp för att sammanfatta grunderna för sunnimuslimers tro. Begreppet används inte inom shiaislam.

Grunder för muslimsk tro (shia) En enda gud, rättvisa, vägledning, ledarskap och domedagen.

Grunder för muslimsk tro (sunnī) Trosbekännelsen, bönen, allmosan, fastan och vallfärden.

Jibril Det arabiska namnet på ängeln Gabriel.

Jihad Strävan efter att följa islam. Ibland översätts jihad felaktigt till "heligt krig".

7. Vad menar muslimer när de säger att Muhammed är den siste profeten?
8. Vad är domedagen?
9. Vad betyder islam?
10. Vad menas med att "Gud är större"?
11. Vad är tawhid?
12. Varför får Gud inte avbildas?

s. 48

13. Vad är Muhammeds sunna?
14. Vad är en hadith?
15. Ange fem plikter inom islam.

FRÅGOR ATT DISKUTERA

16. Kan en person vara muslim, men inte omfattas av islam?
17. Diskutera några av de olika egenskaper som Guds 99 namn uttrycker.
18. Varför blir reaktionerna bland muslimer så starka när Gud och Muhammed avbildas?

KVINNORS INFLYTANDE ÖKAR INOM RELIGIONERNA

De stora religionerna kom till i en tid då männen nästan hade all makt och dessutom ansågs vara mer värda än kvinnorna. Det stora flertalet av de religiösa företrädarna (präster, imamer, rabbiner med mera) runt om i världen är fortfarande män. Det innebär att männen fortfarande har mycket makt inom religionerna, men kvinnornas inflytande ökar.

Kvinnor tar mer plats inom religionerna

De första kvinnliga prästerna i Svenska kyrkan anställdes 1959. De mobbades under flera år av många manliga kollegor som ansåg att enbart män skulle få vara präster. Idag är det vanligt förekommande med kvinnliga präster i Svenska kyrkan. Det är fortfarande otänkbart med kvinnliga präster inom den romersk-katolska kyrkan. Inom judendomen finns det kvinnliga rabbiner, men de är ovanliga.

Inom islam finns ett fåtal kvinnliga imamer. Suad Mohamed, en kvinnlig svensk imam, säger:

Gud är rättvis och Gud är rättvis mot allt, inte bara vad det gäller kön, utan mot hela universum. Så hur kommer det sig att man kan använda islam som förtryckare?

Hon menar att Koranen tolkas felaktigt när mäns rättigheter som inte kvinnor har.

Hanna Gadban är en svensk samhällsdebattör med rötter i Irak. Hon är liberal muslim och skriver om islams behov av att anpassa sig till tiden som vi lever i idag, inte minst när det gäller kvinnors ställning. Islamisk feminism är en viktig del av liberal islam som ofta står i stark motsättning till konservativa krafter inom islam.

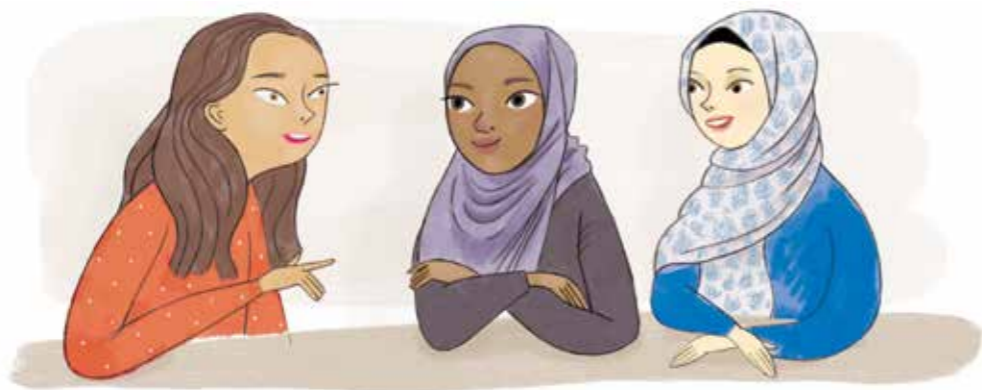
Tre tolkningar av att bära huvudduk

Tre troende muslimska flickor, Faisa, Saido och Narwan, diskuterar under en lektion om en muslimsk flicka måste bära slöja - en huvudduk som täcker delar av kroppen, ofta håret. De tre flickorna är överens om att det är bra att de i Sverige får välja själva om de vill bära slöja eller inte.

Faisa säger att det står i Koranen att kvinnor ska bära slöja. Hon måste följa Guds ord.

Saido anser att det är något hon bestämmer själv eftersom det som står i Koranen kan tolkas på olika sätt.

Narwan menar att slöjan var tänkt som ett skydd för kvinnan. Hon anser att utbildning är ett mycket bättre skydd för en kvinna i dagens Sverige. Därför bör varje muslimsk kvinna skaffa sig en utbildning. Slöjan fyller inte längre sin tidigare funktion.

RELIGION - SEXUALITET OCH MAT

Många människors vardag påverkas mycket av religion. Det kan handla om förhållandet mellan män och kvinnor, synen på sexualitet och regler om vad som är tillåtet att äta och dricka.

Religion och hbtq-frågor

Diskrimineringen av hbtq-personer har inte bara religiös grund utan har även förstärkts av en negativ syn på personer som inte är heterosexuella. I FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna står att ingen får diskrimineras på grund av sexuell läggning.

Liberala inom alla religioner anser att varje människa har rätt att vara öppen med sin sexuella läggning och att det som står i religionernas urkunder är en tolkningsfråga. Liberala krafter inom alla religioner står upp för de mänskliga rättigheterna när det gäller sexuellt likaberättigande.

Homosexualitet

Konservativa kristna, bland annat i USA, är mycket negativt inställda mot homosexualitet. Den negativa synen på homosexualitet finns inte bara inom kristendomen utan även inom andra

världsreligioner. Den negativa inställningen försvagas mer och mer. I Sverige, där inställningen till hbtq-personer ofta är positiv, betecknades homosexualitet som en psykisk störning fram till 1979.

Motståndet mot homosexualitet och homosexuella är dock stort i den muslimska världen. En av världens få öppna homosexuella imamer, Ludovic-Mohamed Zahed, är imam i Paris. För honom är det viktigt att homosexuella muslimer får möjlighet att vara öppna med sin sexuella läggning och ändå kunna komma till moskén för att be. Hans moské är alltid fylld av troende.

Religion och mat

Mat är en viktig del av alla kulturer. För vissa är maten och måltiderna så viktiga att de blir en del av deras identitet. Inom en del religioner sägs det att viss mat är oren. Sådan mat får inte ätas.

Många hinduer och buddhister undviker kött och är vegetarianer. Inom judendomen och islam finns många gemensamma matregler. Den mest kända regeln är förbudet mot att äta fläskkött.

Rätten till specialkost på grund av religiösa skäl är självklar i dagens skolmatsalar i Sverige.

Kvinna deltar i en Pridefestival i Istanbul, Turkiet.

Specialkost - kyckling i stället för fläskkött.

SAMMANFATTNING AV KRISTENDOMENS HISTORIA

cirka 30 e.v.t.	Jesus korsfästes, dog och begravdes.
49	På ett möte bestämdes att alla, även icke-judar, skulle kunna bli kristna.
100	De kristna hade tillgång till flera texter som förmedlade budskapet om Jesus.
100- och 200-talen	Kristna förföljdes, fängslades och avrättades i romarriket.
300-talet	Innehållet i Nya testamentet fastställdes. Vissa kristna gav sig ut i öknen för att leva ensamma eller i små grupper.
313	Kristendomens jämställdes med övriga religioner i romarriket.
325	På mötet i Nicaea skrevs en trosbekännelse som blev gemensam för kristendomen.
380	Kristendomen blev romarrikets statsreligion.
395	Romarriket delades i Öst- och Västrom.
600-talet	Muslimerna övertog makten i Jerusalem.
1054	Kyrkan delades i en östlig och en västlig del.
1096 - 1272	Kyrkan bedrev heliga krig (korståg) för att erövra Palestina och Jerusalem från de muslimska härskarna.
1200-talet	Kyrkan kritiserades för att intressera sig för rikedomar och världslig makt. Reformationen påbörjas.
1500-talet	Den katolska kyrkan splittrades och flera protestantiska kyrkor uppstod.
1700-talet	Upplysningsidéerna utmanade kyrkans makt.
1800-talet	Ett stort missionsarbete i bland annat Afrika påbörjades.
1900-tal	Ekumenik (samarbete).

ORD OCH BEGREPP I KAPITLET

Ekumenik Ett samarbete mellan kyrkor.

Farisé En person som tillhörde ett judiskt religiöst och politiskt parti som var troget den mosaiska lagen.

Korståg Kyrkans heliga krig.

Missionsresa En resa där syftet är att sprida en viss religion.

Missionär En person som sänds iväg till en annan del av världen för att sprida sin religion.

Romarriket Ett rike under antiken med staden Rom som centrum.

Teologi Läran om Gud.

Världslig makt Den politiska makten.

FLER ORD OCH BEGREPP

Abbedissa Titeln på den kvinnliga föreståndaren i ett nunnekloster.

Abbot Titeln på den manlige föreståndaren i ett munkkloster.

Asket En person som lever under sträng disciplin och avhåller sig från nöjen och sex.

Benedictinorden En katolsk klosterorden grundad av Benedictus av Nursia.

Filioquefrågan Frågan om Anden utgår från endast Fadern eller från både Fadern och Sonen.

Jesusrörelsen De första kristna. Judar som hade övertygats om att Jesus var Messias.

Klosterorden En sammanslutning av flera kloster där munkar och/eller nunnor följer samma regler.

Kristenheten De kristna människorna. Alla kristna.

FRÅGOR TILL TEXTEN

s. 71 - 75

1. Varför var Jesus inte populär hos alla judar?
2. Varför slutade Saul/Paulus att förfölja kristna?
3. Hur blev kristendomen en religion som riktade sig till alla människor?
4. Varför var kristendomen inte populär bland de romerska makthavarna?
5. Varför behövde kristendomen enas i olika frågor?
6. Varför ville vissa människor dra sig undan det vanliga samhället för att i stället leva ensamma eller i små grupper?
7. Ge tre exempel på orsaker som bidrog till att kyrkan delades 1054.

Kristustroende Personer som är övertygade om att Jesus var Kristus (det grekiska ordet för Messias).

Kyskhet Att avstå från sexuella aktiviteter.

Milanoediktet Kejsar Konstantins beslut år 313 att kristendomen skulle jämföras med övriga religioner inom romarriket.

Pietismen En rörelse inom de lutherska kyrkorna som uppstod i slutet av 1600-talet. Betonade behovet av personlig tro och omvändelse.

Pilgrimsfärd En resa till en helig plats.

Schism En tvist eller splittring. Syftar här på delningen av den kristna kyrkan mellan öst och väst 1054.

Traditionell tolkning Bokstavstrogen tolkning av en helig skrift.

Väsen En grundläggande natur eller egenskap, till exempel gudomlighet.

8. Varför genomförde kyrkan korståg mot Jerusalem i slutet av 1000-talet?
9. Hur ville Luther och Calvin förändra den romersk-katolska kyrkan?
10. Förklara med egna ord vad ekumenik innebär.

FRÅGOR ATT DISKUTERA

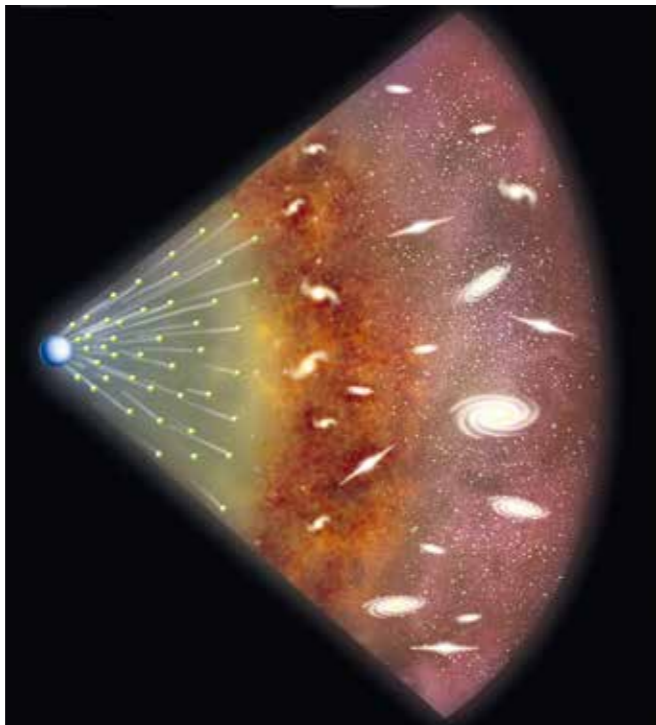
11. Hur kom det sig att kristna, under medeltiden, förföljde dem som inte delade deras religion när de själva hade en historia av att vara förföljda?
12. Varför ville inte prästerskapet och kyrkan att vanliga människor skulle träffas utanför kyrkan för att läsa Bibeln och be tillsammans?

SAMMANFATTNING AV VÄRLDSRELIGIONERNA

	Kristendom	Judendom
Urkunder	Bibeln	Tanakh
Ålder	2 000 år	Enligt judisk tradition 4 000 år
Centrala personer	Jesus	Abraham och Mose
Geografiskt ursprung	Nuvarande Palestina och Israel	Nuvarande Syrien, Jordanien, Libanon, Palestina och Israel
Stor utbredning i...	Amerika, Europa, södra Afrika och Oceanien 	Israel och USA
Storlek	2 miljarder	14 miljoner
Större inriktningar	Katolicism Ortodox kristendom Protestantism	Ortodox judendom Reformjudendom Konservativ judendom
Gudsbild	Monoteism (med en treenig gud)	Monoteism
Centrala tankegångar	Linjär tidsuppfattning Evigt liv Jesus är Guds son	Linjär tidsuppfattning Bli en god medmänniska Guds utvalda folk
Symbol		

Islam	Hinduism	Buddhism
Koranen	Vedaskrifterna, Upanishaderna och Bhagavadgita m. fl.	Tipitaka, Dhammapada och Kung Milindas frågor m. fl.
1 400 år	3 500 år	2 500 år
Muhammed	Inga centrala personer	Siddharta Gautama
Nuvarande Saudiarabien	Indusdalen i nuvarande Pakistan	Norra Indien
Arabvärlden, Indonesien och Iran 	Indien och Nepal 	Sydostasien
1,5 miljarder	1,1 miljarder	490 miljoner
Sunni Shia	Vishnuism Shivaism	Theravada Mahayana
Monoteism	Polyteism och/eller monoteism	Finns gudar, men ingen gud som har skapat världsalltet
Linjär tidsuppfattning Evigt liv Muhammed är den siste profeten Muhammed är en förebild	Cyklisk tidsuppfattning (reinkarnation) Slutmålet är att befria själen från återfödelse (moksha) Karma och dharma	Cyklisk tidsuppfattning Slutmålet är att inte återfödvas Dukkha, karma och nirvana De fyra ädla sanningarna och den åttafaldiga vägen
		

SEKULÄRA LIVSÅSKÅDNINGAR

*Från Big Bang
till nutid.*

Livsåskådningar som ger svar på våra livsfrågor utan hjälp av en religion eller en tro på en högre makt kallas för sekulära livsåskådningar. I det här kapitlet presenteras fem olika sekulära livsåskådningar (existentialism, sekulär humanism, naturalism, ekosofi och hedonism).

Två olika svar på frågan ”var kommer allt ifrån?”

Var kommer allt ifrån? Det är en mycket viktig fråga för många. Ett religiöst svar är att en gud har skapat universum. Ett naturvetenskapligt svar är att universum har sitt ursprung i en kraftig expansion som skedde för 13,8 miljarder år sedan, den så kallade Big Bang-teorin.

Det går också att kombinera de två svaren. En gud skapade universum för 13,8 miljarder år sedan genom Big Bang. För många religiösa personer finns det ingen konflikt mellan gudstro och naturvetenskapliga teorier.

Likheter

En person som har en sekulär livsåskådning behöver inte vara motståndare till en person med en religiös livsåskådning. Båda två kan till exempel ha en liknande syn på vad en människa är, hur människor ska bete sig mot varandra, vad som är viktigt i livet och hur man ska ta hand om miljön.

ATEISM

Vissa personer som har en sekulär livsåskådning kallar sig för ateister. En ateist menar att det inte finns någon gud. Åsikten att det inte finns någon gud kallas ateism.

Teism

Teism är tron att det finns en gud. Teism och ateism är därför varandras motsatser.

Judendomen, kristendomen och islam har en teistisk gudssyn. Det innebär bland annat att Gud anses ha egenskaper, till exempel att Gud är god och allvetande. De anser också att människan kan få kontakt med Gud.

Ateismen är ingen livsåskådning

Vissa ateister ser ateismen endast som ett sätt att ta avstånd från tron att det finns en gud. Ateister säger nej till ett visst sätt att förklara saker utan att ange vilket sätt som skulle vara bättre. Med det här synsättet är ateismen ingen livsåskådning. För att ateismen ska kunna vara det krävs att den ger svar på någon livsfråga.

Ateisters syn på religiös tro

Ateister kan vara olika kritiska till religiös tro. En del ateister anser att tron på något gudomligt är

“Religion is like a blind man looking in a black room for a black cat that isn't there, and finding it.” Oscar Wilde (1854–1900)

negativt. De kan till exempel säga att religion skapar konflikter och att religion hindrar den troende från att tänka fritt.

Andra ateister menar att religiös tro kan vara något positivt även om det inte finns något gudomligt. Religiös tro kan vara bra om den skapar gemenskap, trygghet och uppmanar till osjälviskhet.

ÖVNING: ÖDET ELLER SLUMPEN

Ibland vinner man på chokladhjulet, ibland inte.

1. Vad betyder det om någon anser att händelser i livet är ödesbestämda?
2. Vad betyder det om någon anser att händelser i livet styrs av slumpen?
3. Har vissa mer tur än andra?

HEDONISM

Ett annat sätt att leva sitt liv är att söka efter njutning. En person som anser att det viktigaste i livet är njutning kallas hedonist. Hedonism är också en livsåskådning.

Njutning får människan att må bra och det ger motivation. Det innebär att njutning är något positivt. Enligt hedonismen ska det som ger upphov till smärta undvikas. Om det inte går att undvika smärta ska i stället den handling som ger minst smärta väljas.

Kroppslig njutning

Vissa njuter av god mat, andra av godis, många njuter av att ligga på stranden i solskenet och några av att motionera. Gemensamt för de här sakerna är att de är kroppsliga.

Om vi skulle hindras från att äta god mat och godis eller träna skulle många säga att det skulle få oss att må dåligt. Livet skulle inte längre vara lika bra.

”Det blir en dag på stranden.”

Psykisk njutning

Njutning kan också fås genom att umgås med vänner eller tänka på något som vid ett tidigare tillfälle gav känslan av välmående. Du kanske tänker på den där gången när du vann en viktig tävling.

Det går också att tänka på något i framtiden som kan ge känslan av välmående. Du tänker kanske på hur skönt det ska bli med lov.

En annan sorts psykisk njutning är att inte oroa sig för saker och ting. Att inte känna oro inför framtiden utan att ta dagen som den kommer.

Är all njutning bra?

Kroppen mår dåligt om den får hamburgare till frukost, lunch och middag varje dag. Enligt hedonismen måste människan fundera över vilka konsekvenser handlingarna kan få. Om kroppen i framtiden kommer att må dåligt på grund av alla hamburgare är det kanske inte värt att leva på enbart hamburgare. Njutning är nämligen inte bara för stunden. Njutning är även en känsla som ska finnas kvar under en längre tid.

Det är roligt att vinna.

ORD OCH BEGREPP I KAPITLET

Agnostiker En person som menar att människan inte kan veta om det finns någon gud eller inte.

Ateism Tron att det inte finns någon gud.

Ateist En person som inte har någon gudstro.

Ekosof En person som ser frågan om ett hållbart liv som den viktigaste livsfrågan.

Ekosofi En sekulär livsåskådning som strävar efter ett hållbart liv.

Existentialism Jean-Paul Sartres filosofi om vad det innebär att vara människa.

Hedonism En sekulär livsåskådning där tanken att njutning är det viktigaste i livet.

Hedonist En person som strävar efter njutning.

Moral Regler för hur människor ska behandla varandra. Talar om vad vi bör och inte bör göra mot andra.

Naturalism En sekulär livsåskådning som tar avstånd från tanken att det finns något övernaturligt.

Religiös ceremoni En handling inom religionen, till exempel giftermål.

Sekulär humanism En sekulär livsåskådning som sätter människan i centrum.

Sekulär livsåskådning Ett sätt att besvara livsfrågorna som inte utgår från att det finns en gud eller någon annan högre makt.

Sekulär stat Ett religiöst neutralt land där politik, lagstiftning och utbildning inte påverkas av religion.

Teism Tron att det finns en gud. Gud har en personlighet.

Teist En person som tror att Gud finns och att Gud har en personlighet.

Övernaturligt Sådant som inte kan undersökas med våra fem sinnen eller bevisas vetenskapligt.

FLER ORD OCH BEGREPP

Agnosticism Åsikten att det inte går att ta ställning till om det finns någon gud. Om det finns en gud eller inte kan varken bevisas eller motbevisas.

Andlig vägledare Exempelvis en präst, imam eller rabbin.

Ceremoni En handling som utförs för att markera en viktig händelse i en persons liv, till exempel namngivning, födelsedag, bröllop och begravning.

Evolution Utvecklingen av livet på jorden.

Gudsbild En föreställning om vem eller vad en gud är.

Logik Ett sätt att komma fram till giltiga slutsledningar.

Vetenskap Kunskaper som accepteras som de för tillfället mest korrekta förklaringarna eller beskrivningarna av verkligheten.

FRÅGOR TILL TEXTEN

s. 110

1. Vad är en sekulär livsåskådning?

s. 111

2. Vad är en ateist?
3. Vad är en teist?
4. Varför är ateism inte en livsåskådning?
5. På vilka sätt kan en ateist vara positivt inställd till religiös tro?

s. 112

6. Vem är det som skapar mening med livet enligt existentialismen?
7. Vad menar Jean-Paul Sartre med det fria valet?

KONFLIKTEN PÅ NORDIRLAND

På Nordirland har det länge pågått en våldsam konflikt mellan katoliker och protestanter. Konflikten handlar inte bara om religiösa motsättningar utan den har även politiska, sociala och ekonomiska orsaker.

Konfliktens rötter

På Irland var och är majoriteten av befolkningen katoliker. I slutet av 1500-talet tog det protestantiska England kontrollen över nästan hela ön. Katolikerna såg de inflyttade brittiska protestanterna som inkräktare. Irland blev ett segregerat samhälle.

År 1921 delades ön och Irland blev en egen stat medan Nordirland fortsatte att vara en del av Storbritannien. Nordirland styrdes av en protestantisk majoritet som diskriminerade den katolska befolkningen.

Kartan visar delningen av Irland som skedde 1921.

Våld mellan katoliker och protestanter

I slutet av 1960-talet började en fredlig medborgarrättsrörelse kräva att katoliker på Nordirland skulle ha lika rättigheter som protestanterna. Protestanterna bemötte kraven med våld, vilket ledde till en blodig våldsspiral mellan olika militära grupper.

Irländska republikanska armén (IRA) kämpade för ett enat Irland medan de protestantiska grupperna ville att Nordirland skulle fortsätta tillhöra Storbritannien. Under åren 1966-2010 dödades omkring 3 700 människor på Nordirland.

Fredsprocess kommer igång

Med hjälp av utomstående medlare kom en fredsprocess igång. Ett fredsavtal slöts 1998. IRA lade ner sina vapen och Nordirland fick ett ökat självstyre från Storbritannien. Våldet har inte upphört helt. De senaste åren har utbrytargrupper ur IRA utfört flera attentat.

Brandmän tar hand om skadade och döda efter ett bombdåd av IRA.

Den protestantiska Oranienorden marscherar varje år genom katolska bostadsområden.

YAZIDIERNA - EN KURDISK MINORITET

Yazidierna är en religiös kurdisk minoritet som finns främst i norra Irak, Turkiet, Syrien, Armenien, Georgien och Ryssland. Majoriteten av yazidierna talar kurdiska.

Yazidiernas religion

Yazidier ber till änglar. Den viktigaste ängeln är Melek Taus (påfågelsängeln) som med sina tårar släckte helvetets eldar. Påfågelsängeln har uppfattats som djävulen av både kristna och muslimer. Därför har yazidierna felaktigt pekats ut som djävulsdyrkare.

Det enda sättet att bli yazidier är att bli född till det. Yazidier gifter sig med någon inom den egna religiösa gruppen.

Lång historia av förföljelser

Yazidier har levt och lever fortfarande i en huvudsakligen muslimsk omgivning. De har länge varit förföljda och de har vid flera olika tillfällen varit

Yazidier vördar ängeln Melek Taus som avbildas i form av en påfågel.

tvungna att fly för sina liv till andra områden. Det skedde bland annat efter det rysk-turkiska kriget 1877-78 och i samband med folkmorden på religiösa minoriteter i det Osmanska riket under första världskriget.

På 1980-talet flydde många yazidier från östra Turkiet till Tyskland och i samband med Sovjetunionens fall 1991 tog sig många yazidier från Georgien till Ryssland.

Yazidierna är en av flera religiösa minoritetsgrupper som idag finns i Mellanöstern. Sedan diktatorn Saddam Hussein störtades i Irak 2003 och kriget i Syrien påbörjades 2011, har minoritetsgrupperna där blivit ännu mer utsatta.

När Daesh (Islamiska staten, IS) 2014 erövrade stora delar av norra Irak utsattes yazidier på nytt för massakrer och kidnappningar. Många tvingades att acceptera den muslimska tron som sin egen (tvångsislamisering). Många yazidier, framför allt från Irak, har under 2000-talet flytt till Sverige.

Yazidier låter släkter turas om att döpa barnen. Både män och kvinnor får döpa barn.

RITER

Firandet av midsommar med blomsterkrans i hår och dans runt midsommarstången är idag en sekulär rit.

En rit är en handling som utförs av människor av en bestämd anledning och i en särskild situation. Riter förekommer i både religiösa och sekulära sammanhang.

En vanlig religiös rit är bönen som förekommer i de flesta religionerna. Ett exempel på en sekulär rit är dansen runt midsommarstången.

Likheter mellan religiösa och sekulära riter

Gemensamt för riter är att de fyller ett visst behov hos människor. Människor kan bli känslomässigt delaktiga i ett sammanhang när en rit utförs. Riter kan därigenom både forma och förstärka en persons identitet. När flera människor är delaktiga i en rit kan en gemenskap skapas bland människorna som deltar.

Syftet med religiösa riter

Syftet med religiösa riter är att människor vill för-

Muslimerna i en tysk moské har fallit på knä i en gemensam middagsbön.

söka uppleva närvaron av något heligt eller andligt. Sekulära riter har inte det syftet. Viljan att komma i kontakt med en andlig värld skapar en gemenskap bland människor som deltar i en religiös rit.

Religiösa riter kan hjälpa troende att förstå sådant i religionen som kan vara svårt att begripa. Riten kan på så sätt hjälpa till att skapa mening i den troende människans liv.

Rituer kring riter

Det finns ofta regler som beskriver hur en religiös rit ska genomföras. Sådana regler kallas för ritualer. När en rit utförs efter ritualer kallas den för ceremoni. Det är vanligt att bestämda ritualer ingår i traditioner.

Ritualer kan skapa känslor av samhörighet och gemenskap bland dem som deltar i riten. Att be en bön tillsammans i kyrkan eller att sjunga nationalsången före en landskamp är exempel på ritualer

Kärlekslås är hänglås som kärlekspar läser fast. Sedan kastas nyckeln iväg. Hänglåset och handlingen att kasta bort nyckeln symboliserar evig kärlek.

som kan ge känsla av gemenskap. En OS-medalj kan skapa en stolthet hos befolkningen i ett land och på så vis stärka den nationella identiteten.

När religiösa riter utförs med hjälp av ritualer vill människor försöka få kontakt med en andlig värld. Religiösa ritualer syftar till att skapa förbindelselänkar mellan den andliga världen och människorna som deltar i riten.

Den rituella betydelsen av Jesus död

Inom kristendomen har korsfästelsen av Jesus stor rituell betydelse. Kristna anser att Jesus offrade sitt liv för människornas skull. Genom sin död tog Jesus på sig människornas synder, vilket innebär att den som omvänder sig till kristendomen kan bli renad från synd och få förlåtelse av Gud.

Riter hålls levande genom traditioner

Det skapas ofta traditioner kring riter och ritual-

Ett födelsedagskalas är en rit som kan skapa gemenskap mellan dem som deltar.

er. Traditioner hjälper till att överföra minnen och känslor av något som upplevs meningsfullt och kanske högtidligt från en generation till en annan. Genom att upprepa riten kan det skapas traditioner som hjälper till att hålla minnen levande.

I religiösa sammanhang är det viktigt att arvet som överlämnas upplevs som heligt och betydelsefullt. Det är något människor känner en djup respekt för.

För kristna är till exempel ritualen kring nattvarden viktig. Den förstärker gemenskapen mellan människor samt anses förstärka gemenskapen mellan Gud och människan. Judiska högtider firas som minne av viktiga händelser i den judiska historien och på så sätt skapas en judisk identitet.

I sekulära sammanhang kan riter vid speciella eller högtidliga tillfällen hjälpa till att skapa minnen och känslor som kan vara gemensamma för dem som deltar. Födelsedagskalas är ett sådant exempel.

ETISKA FRÅGOR

Etik förklarar vad som är rätt och fel att göra. Etiska frågor handlar om hur vi ska tänka om rätt beteende och rätt handlande.

Det är fel att mörda och stjåla. Är det rätt eller fel att ha dödsstraff för någon som har mördat? Är det rätt eller fel att stjåla mat om man håller på att svälta ihjäl? Det här är två exempel på etiska frågor.

Människosyn

En vanlig åsikt är att det är fel att smita före i kön. Är det alltid fel eller går det att försvara dem som ändå gör det? Ett tänkbart svar är att de anser att deras tid är mer värd än andras.

Vilka rättigheter och skyldigheter som vi anser att vi människor har är något som ingår i vår människosyn. Våra handlingar styrs därför mycket av vår människosyn och av handlingar som vi anser oss ha rätt att göra.

Ansvar

Ansvar är viktigt när det gäller etiska frågor. När det är bestämt vad som är rätt och fel kräver vi ansvar av dem som vi tycker har handlat eller tänkt fel.

Det är fel att människor svälter till döds. Har var och en av oss ansvar för människor som svälter ihjäl?

Fri vilja

Många livsåskådningar utgår från att människan har en fri vilja. Det innebär att förnuftet styr våra handlingar. Vi är inte tvungna att tänka eller handla på ett visst sätt. Vi kan välja mellan olika handlingar och vi kan utföra dem som vi vill.

Det krävs frihet för att människan ska kunna ta ansvar.

Ansvar och fri vilja

Att ta ansvar för sina tankar och handlingar innebär att vi står för det vi har sagt, gjort eller tänkt. Friheten ger oss möjligheten att ta det ansvaret. Vi kan givetvis också välja att inte ta ansvar och i stället skylla ifrån oss på någon annan.

Ansvar och ofrihet

Att vara ofri innebär att någon eller något annat kontrollerar en persons tankar eller handlingar. En ofri person styr inte över sig själv. En ofri människa har ingen möjlighet att ta ansvar för sina handlingar. Att anklaga en ofri människa för att inte ha tagit sitt ansvar eller för att ha gjort fel blir därför märkligt.

Människovärde

Många människor, oavsett om de anser att människan är ett djur bland andra djur eller en gudomlig skapelse, menar att människan har ett speciellt värde. Många är överens om att människan har ett människovärde och att det här värdet är mycket viktigt att skydda. Har alla ett lika stort människovärde?

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna

Tankar om ett lika människovärde ligger till grund för FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Där står vad varje enskild människa har rätt till just för att han/hon är människa.

I deklarationen står det till exempel att

- var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet,
- ingen får hållas i slaveri eller trälldom; slaveri och slavhandel i alla dess former ska vara förbjudna och

ÖVNING: VÄRDE ELLER VÄRDIGHET

Den första meningen i artikel 1 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är "Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter". På några andra språk lyder första meningen som följer.

"All human beings are born free and equal in dignity and rights." (Engelska)

"Alle Menschen sind frei und gleich an Würde und Rechten geboren." (Tyska)

"Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter." (Norska, bokmål)

"Alle mennesker er født frie og lige i værdighed og rettigheder." (Danska)

Pakistankt frimärke från 1958, tio år efter att FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna sammanställdes.

- ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Människovärdet kränks

FN har definierat människovärdet. Om en person, ett land, religiösa ledare, en politisk ideologi eller en livsåskådning hindrar människor från att leva ett fritt och säkert liv respekteras inte FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

"Todos los seres humanos nacen libres e iguales en dignidad y derechos..." (Spanska)

"Tous les êtres humains naissent libres et égaux en dignité et en droits." (Franska)

1. Jämför översättningarna av begreppet värde på de språk du kan. Stämmer översättningarna överens? Spelar det någon roll om översättningarna inte riktigt stämmer överens?
2. Om du kan ytterligare ett språk, leta upp artikel 1 på det språket och jämför översättningarna av begreppet värde.
3. Vilket språk tycker du har den bästa formuleringen?

EFTERORD: MÄNNISKANS BEHOV AV TRYGGHET OCH MENING

En del livsåskådningar förklarar livet ur ett religiöst perspektiv, andra förklarar dem ur ett sekulärt perspektiv.

Utgångspunkter för religiösa livsåskådningar

Människor som tror att det finns en högre makt har en religiös livsåskådning. Den grundar sig på religionernas urkunder och/eller traditionerna som har skapats runt en religion. Människor som har en religiös livsåskådning tycker att just deras religion ger de bästa svaren på livsfrågorna.

Utgångspunkter för sekulära livsåskådningar

Människor som inte har någon tro på högre makter har en sekulär livsåskådning. De hämtar svar på sina livsfrågor från bland annat naturvetenskapliga, filosofiska och psykologiska resonemang. Det innebär att livsåskådningen baseras på människans egna slutsatser och inte på religionernas urkunder.

Varför uppstår religion?

Det finns två huvudsakliga förklaringsmodeller till varför religion uppstår.

1. *Det finns högre makter*, till exempel en gud, flera gudar eller andar. Den högre makten har lämnat budskap till en eller flera människor och i dem förklarat meningen med livet, hur människor ska leva och hur världsalldet har uppstått. Religionernas urkunder anses av de troende innehålla budskap från en högre makt.
2. *Det finns inga högre makter*, men människan har själv skapat en föreställning om att det finns högre makter. Tron på att det finns en högre makt möter människans behov av trygghet och mening med livet genom att den hjälper till att förstå och förklara omgivningen, till exempel vad som är meningen med livet eller universums uppkomst.

René Descartes (1596–1650) skrev en avhandling om att söka sanningen i vetenskapen. Den var mycket viktig för filosofin.

Galileo Galilei (1564 – 1642) kallas naturvetenskapens fader. Han ifrågasatte den katolska kyrkans sätt att förklara naturen.

Psykatrikern Viktor E Frankl (1905–1997) var jude. Under andra världskriget satt han i koncentrationsläger. Hans bok "Livet måste ha en mening" kom ut 1946.

Jesus från Nasaret dog cirka 30 e.v.t. Han är en mycket central person inom kristendomen. Målning från katedralen i Laon, Frankrike, sent 1100-tal.

Varför består religion?

Det finns flera olika sätt att förklara varför religiösa livsåskådningar lever kvar bland människor i generation efter generation.

- *Högre makt* Det finns en högre makt som ligger bakom allt, det vill säga både människan och universum. Tidigare i historien har det funnits personer som anses ha haft kontakt med den högre makten. Inom vissa religioner finns det nu levande personer som anser sig ha kontakt med den högre makten och/eller anser sig ha förmåga att förmedla den högre maktens budskap.
- *Trygghet* Religiösa livsåskådningar besvarar den troendes livsfrågor. Känslan av att leva i kontakt med en högre makt skapar trygghet.

Buddha Gautama föddes 563 f.v.t. Han räknas som buddhismens grundare. Målning från Kina, 700-tal.

- *Sambörighet* Personer som har samma religiösa livsåskådning känner sambörighet och har en gemensam identitet med andra inom gruppen.
- *Gemensamma mål* När en grupp människor har samma religiösa livsåskådning finns det fördelar att ha samma uppfattning. De kan enas kring viktiga värderingar och kämpa för gemensamma mål.
- *Tradition* Vi människor ärver värderingar och kunskap (traditioner) från tidigare generationer. Religion är en tradition som förs vidare.
- *Värderingar* De samhällen som vi lever i idag har byggts upp kring tankar om rätt, fel, gott och ont som finns i religiösa livsåskådningar. Hur hade världen sett ut annars?
- *Vetenskap* Vetenskapen ger inte tillräckliga svar om centrala livsfrågor, till exempel om livets mening, vilket anses förklara behovet av en religion.